

Приложение к ООП ООО
ГБОУ «КШИСОО», утвержденной
приказом 320/Д от 01.08.2023г.

МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Министерство образования и науки Республики Бурятия

ГБОУ "Кижингинская школа-интернат СОО"

РАССМОТРЕНО

Руководитель МО ГЦ

 Жанаева Б.Э.
Протокол №
от «30» августа 2024 г.

СОГЛАСОВАНО

Заместитель директора по УВР

 Потимова М.Р.
Протокол №
от «30» августа 2024 г.

УТВЕРЖДЕНО

Директор

 Шойдоков Б.Н.
Протокол №
от «30» августа 2024 г.

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

внеурочной деятельности «Сэдьхэлэй галхан»
для обучающихся 5-8 классов

Составитель: Абидуева Лариса Николаевна
учитель бурятского языка и литературы

Кижинга
2024

Тайлбари бэшэг

“Сэдьхэлэй галхан” гэхэн литературна кружогой программа бэшэгдэхэдээ Х.Г. Цыденовагай *Шэлэлтэ курснуудай программанууд (Улаан-Үдэ: 2010)*, *Буряад хургуулийн программанууд (Улаан-Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1994)*, дээрэ үндэһэлэн ба Гүрэнэй хуралсалай стандарт (2004, 2009) баримталан бэшэгдэһэн байна.

Мүнөө үедэ Россин Федерациин Буряад Республикадахи хуралсалай халбариды холын хараатай хубилалтануудай нэбтэрүүлэгдэжэ байһаниинь эли.

Тиин мүнөө үедэ ерээдүй сагай шадмар бэрхэ, ухаансар, һонор залуу үетэниие хүмүүжүүлхэ гэхэн шухала асуудал багашнарай урда табгданхай. Ямаршые хүндэ сагта Эхэ орондоо туһатай, эдэбхи ехэтэй хүбүүд, басагад үндыхэ бээ гэхэн найдал бата үндэһэтэй байха ёһотой. Тиимэһээ хурагша бүхэн хургуулида дээдын шанартайшые, гүнзэгышые, үргэншые эрдэм мэдэсээр дүүрэн хэмжээгээр хангагдаха эрхэтэй.

Литературна кружогой курс болбол буряад арадай аман болон уран зохёолой хэшээлнүүдэй удах улам үргэдхэхэ, гүнзэгырүүлхэ үүргэтэй. Тэдэнэй ашаар хурагшад ерээдүйн мэргэжэлэй нгээ зарим асуудалнуудтай танилсахань хараалагдана: журналистын, культурологой, фольклористын, литераторой, корректорой г.м. мэргэжэлнүүдтэй.

Мүн баһа энэ курс хадаа филологическа циклэй журамууд болохо социологи, психологитой ба бусадшые предметүүдэй хоорондохи харилсаа бэхижүүлхэ үүргэтэй.

Энэ литературна кружогой программа Хэжэнгын интернат- хургуулийн 5-8 классуудай хурагшадта зорюулагдана. Хургуулийн хуралсалай түсэбэй ёһоор литературна кружогто неделин **1 саг** үгтэнэ, тиихэдээ хуралсалай жэл соо **34 саг** хараалагдана.

Зорилгонууд

Курсын зорилго: теори дээрэ үзэһэнөө практика дээрэ хэрэглэжэ хуралга

Хурагшад ямар онсо шадабаритай болохо ёһотойб гэбэл:

- Шууд, түргэнөөр уншалга
- Номдо дуратайгаар хүмүүжүүлгэ
- Буряад арадай аман болон уран зохёолоор эрдэм мэдэсээ үргэдхэлгэ, гүнзэгырүүлгэ, тэрэнээ хэрэглэжэ хуралга
- Бодолоо бэшэжэ шадаха шадабари хүгжөөлгэ
- Проект зохёожо, тэрэнээ бэелүүлхэ дүйтэй болохын тула элдэб түхэлэй асуудалнуудтай согсолбори зохёолго
- Мүнөөнэй оньһон техникэ хэрэглэлгэ
- Элидхэлэй эрилтээр аман үгөөр болон бэшэмэл аргаар, мүн компьютерна танилсалга (презентации) үнгэргэлгэ

Эдэ хадаа булта хурагшын ажаябуулгын удаадахи дүрбэн гол халбариин талаар мэдэсэ, шадабариинь хүгжөөлгэдэ хабаатай:

- Хүнэй ухаан бодолой талаар (анализ хэхэ, автарай текст шүүмжэлхэ, үгтэһэн даабаринууды дүүргэхэ, элдэб һанамжанууды зэргэсүүлэн үзэхэ, өөрын һанамжануудаар үгэ андалдаха г.м.);
- Практическа талаар (үгэ андалдаанда хабаадаха, зохёонон проектуудаа хамгаалха, найруулһан материалаа согсолхо, зоной урад үгэ хэлэжэ хураха г.м.);
- Эмхидэхэлэй талаар (хамта хүдэлхэ дадалтай болохо, бэе бээдээ туһалха, харюусалгатай ябажа хураха г.м.);
- Абари зангай талаар (алдуу эндүүнүүдээ заһаха, бээ барижа хураха, үнэн сэхэ ябадал үүсхэхэ г.м.)

Хэрэглэгдэхэ принципүүд:

- ✓ *дидактическэ* (сознательности и активности, наглядности, систематичности и последовательности, прочности, доступности, научности, связи обучения с жизнью);
- ✓ *хүмүүжүүлгын* (социальной активности, социального творчества, развивающее воспитание, мотивированность, проблемность, индивидуализация, опора на ведущую деятельность);
- ✓ *хүгжэлтын* (деятельности, непрерывности, целостного представления о мире, минимакса, психологической комфортности, вариативности, творчества);
- ✓ *элүүр энхые сахилгын* (ведущей роли валеологических знаний, природосообразности, индивидуального подхода, возрастной принцип).

Программа бэелүүлхэ хэрэглэмжэнүүд

- Буряад хэлэнэй сахим нураха бэшэг(электронно ном) У.-Ү., 2008
- “Байгал” сэтгүүл
- “Морин хуур” сэтгүүл
- “Буряад үнэн” газетэ
- “Хэжэнгэ” газетэ

Эрдэм нурулсалай ябадал эмхидхэлгэ

Педтехнологинууд ба методууд:

- ✓ проблемно-диалогическэ технологи;
- ✓ зүб уншалга бэелүүлгын технологи;
- ✓ проектно технологи (шэнжэлэлгын метод);
- ✓ наадан нургалгын технологи;
- ✓ харуулан ойлгуулалгын технологи.

Дүнгүүдые тодорхойлолго

- Өөрыгее сэгнэлтэ (3 гол асуудал: Юу мэдэхэ болообииб? Юу хэжэ шадаха болообииб? Юу хээбииб?)
- Нүхэдэй сэгнэлтэ (эдэбхи, иисхэл оруулһан хубита, оролдолго, эмхидхэхы шадабари)
- Рецензентын ханал бодол
- Багшын сэгнэлтэ
- Ажалнуудай электронно согсолбори

Календарна-тематическа түсэблэлгэ

Темэнүүдэй №	Сэдэбүүд	Нурулсалай Нура, үдэр
	Буряад шүлэгэй хүгжэлтын шэнжэ	
1	Буряад шүлэгэй хүгжэлтын шэнжэ	
	Шүлэгэй байгуулга, уран аргууд	
2	Шүлэгэй ритм	
3	Шүлэгэй хэмжүүр	
4	Шүлэгэй рифмэ	
5	Шүлэгэй бадаг	
6	Уран аргууд	
7	Метафора	
8	Зэргэсүүлгэ	
9	Толгой холболго баримталан бэшэлгэ	
10	Гүрлөө шүлэгүүдэй байгуулга	
	Шүлэглэмэл жанрууд	

11	Шүлэглэмэл жанрууд	
	Найруулан бэшэлгэ	
12	Найруулан бэшэлгэ	
13	Синонимуудые хэрэглэлгэ	
14	Үбэл тухай найруулан бэшэлгэ	
15	Нютаг тухай найруулга	
16	Шэнэ жэлэй хайндэр тухай	
17	Үбэлэй ой зураглалга	
18	Байгаалиин үзэгдэл тухай шүлэг шэнжэлэлгэ	
19	Зүүн зүгэй шүлэгэй маяг	
20	Сагаалган тухай найруулга	
21	Буряад орон тухай найруулга	
	Анализ хэхэ шадабари хүгжөөлгэ	
22	Зохёол анализ хэхэ шадабари	
23	Зохёолой проблематика	
24	Образуудай системэ	
25	Композициин онсо зүйлнүүд	
26	Персонажнуудай дүрэнүүдые харуулха аргууд	
27	Зохёолой жанруудай уран хайханай түхэл	
28	Уран зохёолшын хараса	
29	Монологическа хэлэлгын шадабари	
30	Эпическэ зохёолой эпизод тайлбарилга	
31	Лирическэ зохёол тайлбарилга	
32	Уншаһан текстдээ сэгнэлтэ үгэхэ дүршэл	
33	Текстын удха тодорхойлолго	
34	Уран уншалга хүгжөөлгэ	

Литература

- В.Д.Бабуева Материальная и духовная культура бурят. У-У.,2004
- С.Д.Бабуев, Ц.Ц. Бальжинимаева Буряад зоной урданай нуудал байдалай тайлбари толи У-У., 2004
- Г.К.Полонных. Стихосложение У-У., Бэлиг, 2000
- С.А.Ошорова Буряад аман зохёол У-У., Бэлиг, 2003